

Kortelė:

875830_RegNr_I-1752-289/2014

<http://www.infolex.lt/tp/875830>

Administracinės bylos Nr. I-1752-289/2014

Teisminio proceso numeris 3-64-3-001219-2014-6

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 37.2; 74.

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. rugsėjo 24 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teisėjas Virginijus Stankevičius

sekretoriaujant Jolantai Miežienei,

nedalyvaujant pareiškėjui V. A. L.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo V. A. L. skundą dėl 30000 Lt neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

2014 m. gegužės 26 d. Šiaulių apygardos administraciniame teisme buvo gautas pareiškėjo V. A. L. skundas (2–6 b. l.), kuriuo prašoma iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 30000 litų neturtinės žalos atlyginimui.

Pareiškėjas į posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (132 b. l.).

Pareiškėjas savo skunde nurodė, jog skundžiamu suėmimo laikotarpiu nuo 2012-02-20 iki 2013-05-31 buvo laikomas pažeidžiant suėmimo vykdymo įstatymo 10 str. 1 d. 5 p. reikalavimus. Kamerose buvo laikomas kartu su asmenimis, kurie nėra buvę valstybės tarnautojai, tuo buvo sukeltas pavojus jo sveikatai bei gyvybei. Suėmimo vykdymo įstatymo 7 str. 1 d. įteisina humanizmo principą, kad vykdant bausmę, nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis

arba žeminti jo orumą. Nurodė, kad 2012-02-20 patekęs į Šiaulių tardymo izoliatorių jis pasisakė buvęs tuomečio Kapsuko rajono liaudies deputatu, tačiau pareigūnas nekreipė į tai dėmesio ir nukreipė jį į bendrą kamerą su kitais kaliniais, kurie anksčiau nėra buvę valstybės tarnautojais ir pareigūnais. Į jo prašymus dėl buvusio deputato statuso niekas nekreipė dėmesio. Jis visą anksčiau nurodytą laikotarpį buvo laikomas su kitais „visokio plauko“ suimtaisiais ir nuteistaisiais, kurių dalis buvo ir ne po vieną kartą teisti. Vėliau kartu buvęs asmenys sužinoję, kad jis yra buvęs deputatas, ėmė reikalauti „mokesčio“ už ramybę, jo atžvilgiu buvo smurtaujama tiek fiziškai, tiek psichologiškai. Jis visą laiką buvo įsitempęs, patyrė didžiulį psichologinį sukrėtimą, dvasinius išgyvenimus, emocinę depresiją, jis negalėjo ramiai miegoti, juto nuolatinį stresą, vargino nuolatinė įtampa, baimė būti sužalotam ar net nužudytam. Pranešus apie patyčias, jis paprasčiausiai būdavo perkeliamas į kitą kamerą ir viskas prasidėdavo iš naujo. Dėl savo solidaus amžiaus jis negalėjo nei fiziškai, nei morališkai apsiginti nuo jaunesnių bei stipresnių kameroje buvusių asmenų. Su kameromis keitėsi ir jas kontroliuojantys pareigūnai. Vienas tokių pareigūnų atkreipė dėmesį į jo ankstesnį statusą ir jis buvo perkeltas į kamerą, kuri buvo priskirta buvusiems bei esamiems pareigūnams. Į teismą kreipėsi tuomet, kai sužinojo ir išsiaiškino bei faktiškai suvokė, jog tokiais veiksmais Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnai šiurkščiai pažeidė jo žmogaus teises. Akivaizdu, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymą privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Prašo priteisti neturtinę žalą 30000 Lt (2–6 b. l.).

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (133 b. l.).

Savo rašytiniu atsiliepimu atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka.

Dėl pareiškėjo paskyrimo į laikymo kameras Šiaulių tardymo izoliatoriuje

Kaip matyti iš teismui pateiktos Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-06-10 pažymos Nr. 69/06-2392, pareiškėjas kalėti į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą buvo etapuotas 2012-02-20 ir su pertraukomis įstaigoje buvo laikomas iki 2013-11-08. Pareiškėjo kalinimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu matyti, kad jis buvo laikomas kameroje Nr. 6, 21, 82,93, 88, 51, 55, 43, 22, 94, 53, 5 ir 2.

Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 5 punkte įtvirtinta, kad suimtieji ir nuteistieji, buvę ar esantys valstybės politikais, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojais, laikomi kameroje atskirai nuo kitų suimtųjų ir nuteistųjų. Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu suimtieji bei nuteistieji į teritorijoje esančias kameras buvo skirstomi vadovaujantis Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2010 m. lapkričio 23 d. įsakymu Nr. 1/01-297 patvirtintu Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašu (su vėlesniais jo pakeitimais: Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2011 m. gegužės 9 d. įsakymu „Dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2010 m. lapkričio 23 d. įsakymo Nr. 1/01-297 „Dėl Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ Nr. 1/01-141, Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2013 m. vasario 14 d. įsakymo „Dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2010 m. lapkričio 23 d. įsakymo Nr. 1/01-297 „Dėl Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašo pakeitimo“ Nr. 1/01-38, Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2013 m. kovo 5 d. įsakymo „Dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2010 m. lapkričio 23 d. įsakymo Nr. 1/01-297 „Dėl Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašo pakeitimo ir kai kurių punktų pripažinimo netekusiais galios“ Nr. 1/01-57). Pagal Aprašo 9 punktą, atvykę suimtieji ir nuteistieji paskirstomi į kameras vadovaujantis suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras planu, atsižvelgiant į Suimtųjų ir nuteistųjų laikymo atskirai reikalavimus (Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo

įstatymo 10 straipsnį). Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Suimtųjų ir nuteistųjų atskiro laikymo kameroje planų, pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu nuo 2012-02-20 iki 2013-05-31 kameroje Nr. 6, 21, 82, 93, 51, 55, 43, 22, 94, 53, 5, kuriose buvo laikomas pareiškėjas, buvo numatyta asmenų, anksčiau neatlikusių su laisvės atėmimu susijusių bausmių arba asmenų, anksčiau atlikusių su laisvės atėmimu susijusias bausmes, kalinimui. To laiko Šiaulių tardymo izoliatoriaus Suimtųjų ir nuteistųjų atskiro laikymo kameroje planai nustatė, kad asmenys, buvę ar esantys valstybės politikais, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojais, laikomi kameroje Nr. 103, PK-8, 25. Iš įskaitos skyriaus pažymos ir Suimtųjų ir nuteistųjų 2013-03-26, 2013-06-28, 2013-09-30 atskiro laikymo plano matyti, kad tik sužinojus, kad pareiškėjas atitinka Suėmimo vykdymo įstatymo 10 str. 1 d. 5 p. reikalavimus, iškart buvo patalpintas į kameras, kuriose kali buvę ar esantys valstybės politikais, teisėsaugos, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų tarnautojais.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnai 2013-11-11 pateikė informaciją Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriui A. N. „Dėl V. A. L. skundo“ (Nr. 14/01-22074). Atsakyme nurodyta, kad V. A. L. nuo 2012 m. gruodžio 28 dienos iki 2013 m. rugpjūčio 8 dienos buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriuje. V. A. L. teisinis statusas tuo metu buvo suimtas. 2013-05-30 Šiaulių tardymo izoliatoriui gavus duomenų (dėl V. A. L. Nr. 11/01-13344 2013-05-30 iš Marijampolės apskrities archyvo, kad V. L. 1975 m., 1977 m. buvo Kazlų Rūdos miesto Darbo žmonių deputatas, 1980 m. Kapsuko rajono Liaudies deputatų tarybos deputatas), nuo 2013-05-31 suimtas V. A. L. paskirtas į kamerą, kurioje buvo kalinami suimtieji atitinkantys Suėmimo vykdymo įstatymo 10 str. 1 d. 5 p. reikalavimus. Iki 2013-05-31 V. A. L. buvo laikomas su suimtaisiais pagal Suėmimo vykdymo įstatymo 10 str. reikalavimus, išskyrus 10 str. 1 d. 5 p. reikalavimus, nes įstaiga neturėjo jokių duomenų, pagal kuriuos būtų galima teigti, kad pareiškėjas turėtų būti kalinamas kameroje, kuriose laikomi buvę ar esantys valstybės tarnautojai, politikai, teisėsaugos, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų tarnautojais. Pokalbių metu pareiškėjas nebuvo nurodęs, kad yra buvęs ar yra valstybės politikas, teisėsaugos, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojas.

Pagal Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašo 10 punktą, suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymą į kameras pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu vykdė Vidaus tyrimų, Apsaugos ir priežiūros, Socialinės reabilitacijos bei Psichologinės tarnybos pareigūnai. Asmenų priskyrimas suimtųjų ir nuteistųjų kategorijoms įstaigoje vykdomas vadovaujantis turima asmens bylos medžiaga, kitų įstaigų pateiktais duomenimis arba asmens nurodytomis aplinkybėmis, jų tikrumą patikslinus. Poreikis tikslinti duomenis kyla asmens byloje esant duomenų apie jo priskirtinumą suimtųjų ir nuteistųjų, buvusių ar esančių valstybės politikais, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojais, kategorijai. Įstatymas nereikalauja, kad priskiriant asmenį konkrečiai suimtųjų (nuteistųjų) kategorijai ši aplinkybė būtų nustatinėjama kokiu nors specialiu būdu, todėl atsakovo veiksmai negali būti pripažįstami neteisėtais. Nesant duomenų apie tai, kad asmuo yra buvęs ar yra valstybės politikas, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojas, asmuo paskiriamas į kamerą pagal kitus kriterijus.

Situacija, kuomet suimtas (nuteistas) laikui bėgant paskiriamas į kitai suimtųjų (nuteistųjų) kategorijai priskirtinų asmenų laikymui skirtas kameras, susidaro paaiškėjus asmens atskiro laikymo kriterijų sąlygojančiam faktui.

Dėl neturtinės žalos priteisimo

Deliktinė atsakomybė yra viena iš civilinės atsakomybės rūšių, todėl jai atsirasti yra būtina nustatyti bendrosios civilinės atsakomybės sąlygų visumą, nurodytą Civilinio kodekso 6.246–6.249 straipsniuose. Civilinio kodekso 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veikslių (neveikimo) ir žalos. Vadinasi, reikalavimas dėl žalos atlyginimo (tiek turtinės, tiek neturtinės) privalo būti tenkinamas tik nustačius visumą viešosios atsakomybės sąlygų:

pareiškėjo nurodytos valdžios institucijos neteisėtus veiksmus ar neveikimą, žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp valdžios institucijos neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir atsiradusios žalos. Nenustačius bent vienos iš nurodytų trijų viešosios atsakomybės sąlygų, valstybei pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį nekyla prievolė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-1355/2010). Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.250 straipsnio taikymo teisminėje praktikoje buvo ne kartą išaiškinta, kad neturtine žala pripažintinas ne bet koks valdžios institucijų neteisėtais veiksmais (neveikimu) asmeniui, kuris kreipėsi teisminės gynybos, padarytas neigiamas poveikis; kad neturtinė žala gali būti konstatuojama tik tada, kai nustatoma, kad poveikis buvo pakankamai intensyvus, o ne mažareikšmis ir smulkmeniškasis, kai nustatoma, kad asmuo tikrai patyrė dvasinius išgyvenimus, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškus vienu arba keletu iš išvardytų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių (Civilinio kodekso 6.250 str. prasme), jei jos realiai patiriamos, poveikis asmens fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeliantys neteisėti aktai (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.271 str. prasme). Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda *tik tada*, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado *būtent dėl tų* valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Nesant Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų negali atsirasti prievolė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą Civilinio kodekso 6.271 str. pagrindu. Teismo prašė pareiškėjo skundą dėl neturtinės žalos atlyginimo atmesti kaip nepagrįstą (113–115 b. l.).

Pareiškėjo V. A. L. skundas tenkintinas iš dalies.

Byloje ginčas kilo dėl atsakovo pareigos atlyginti neturtinę žalą, kurią, pareiškėjo teigimu, jis patyrė dėl to, jog Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu nuo 2012 m. vasario 20 d. iki 2013 m. gegužės 31 d. periodiškai buvo laikomas vienoje kameroje su kitais asmenimis, kurie, kitaip nei pareiškėjas, nėra buvę/esami politikai, valstybės pareigūnai ar tarnautojai.

Civilinio kodekso 6.271 straipsnio 1 dalis nustato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės subjektas yra specialusis – viešas asmuo (valstybė arba savivaldybė). Šis atsakomybės subjekto ypatumas lemia šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės taikymo ypatumus, kadangi valstybės civilinė atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms (civilinė atsakomybė be kaltės): valstybės valdžios institucijų neteisėtiems veiksmais (neveikimui), žalai ir priežastiniam ryšiui tarp valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos.

Neteisėtumo CK 6.271 straipsnio prasme konstatavimui reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (CK 6.271 straipsnio prasme), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmens, teigiančio, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, atžvilgiu, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Suėmimo vykdymo tvarka ir sąlygos, taip pat asmenų, laikomų suėmimą vykdančiose įstaigose, teisinė padėtis yra reglamentuota Suėmimo vykdymo įstatyme. Šio įstatymo III skyriuje yra apibrėžta suėmimo vykdymo tvarka ir asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygos. Suėmimo vykdymo režimą Suėmimo vykdymo įstatymas apibrėžia kaip asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygų ir elgesio taisyklių visumą (9 str. 1 d.). Pagrindiniai suėmimo vykdymo režimo reikalavimai yra šie: 1) asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, apsauga ir izoliavimas; 2) nuolatinė asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, priežiūra; 3) asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, laikymas atskirai šio įstatymo 10 straipsnyje nustatyta tvarka. Suėmimo vykdymo įstatymo 10 straipsnis nustato suimtųjų ir nuteistųjų, laikomų atskirai, grupes. Viena tokių grupių – suimtieji ir nuteistieji, buvę ar esantys valstybės politikais, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojais (Suėmimo vykdymo įstatymo 10 str. 1 d. 5 p.). Pažymėtina, kad ši asmenų grupė, vadovaujantis Bausmių vykdymo kodekso, reglamentuojančio bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus, 70 straipsnio 3 dalimi, esant galimybei, turi teisę būti laikoma atskirai nuo kitų nuteistųjų toje pačioje pataisos įstaigoje arba atskirose įstaigose. BVK 70 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nuteistųjų atskiro arba izoliuoto laikymo pataisos įstaigose tikslai yra šie: 1) atskirti nuteistuosius, kurie dėl padarytų nusikaltimų pobūdžio ar asmeninių savybių gali daryti neigiamą įtaką kitiems nuteistiesiems; 2) palengvinti nuteistųjų socialinę rehabilitaciją; 3) padėti užtikrinti nuteistųjų priežiūrą ir jų saugumą; 4) padėti užtikrinti, kad būtų laikomasi pataisos įstaigų saugumo ir valdymo reikalavimų.

Nustatyta, kad pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pristatytas 2012 m. vasario 20 d. (7, 57 b. l.). Pareiškėjas savo skunde teigia, kad žodžiu pareigūnus buvo informavęs, jog yra buvęs valstybės politikas, t. y. buvęs tuomečio Kapsuko rajono (Marijampolės rajono) liaudies deputatu, tačiau suėmimo laikotarpiu jis buvo laikomas kartu su kitais asmenimis, kurie anksčiau nėra buvę valstybės pareigūnai ar politikai.

Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus 2014 m. sausio 21 d. pažymos Nr.17/01-152 „Dėl informacijos pateikimo“ (7 b.l.) bei Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus parengtos 2014 m. birželio 10 d. pažymos Nr. 69/06-2392 „Dėl V. A. L. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ (57 b.l.) matyti, kad V. A. L. atvykęs į Šiaulių tardymo izoliatorių 2012 m. vasario 20 d. buvo patalpintas į kamerą Nr. 6, kurioje buvo laikomas iki 2012 m. vasario 21 d. Po to pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas: kameroje Nr. 21 laikotarpiu nuo 2012 m. vasario 28 d. iki 2012 m. kovo 2 d., kameroje Nr. 82 laikotarpiais nuo 2012 m. gegužės 17 d. iki 2012 m. gegužės 21 d. ir nuo 2012 m. gegužės 29 d. iki 2012 m. gegužės 31 d., kameroje Nr. 93 laikotarpiu nuo 2012 m. liepos 3 d. iki 2012 m. liepos 5 d., kameroje Nr. 88 laikotarpiais nuo 2012 m. rugsėjo 27 d. iki 2012 m. spalio 4 d., nuo 2012 m. lapkričio 19 d. iki 2012 m. lapkričio 20 d., nuo 2012 m. lapkričio 27 d. iki 2012 m. lapkričio 30 d., nuo 2012 m. gruodžio 17 d. iki 2012 m. gruodžio 18 d., kameroje Nr. 51 laikotarpiu nuo 2012 m. gruodžio 28 d. iki 2013 m. vasario 4 d., kameroje Nr. 55 laikotarpiais nuo 2013 m. vasario 4 d. iki 2013 m. vasario 19 d., nuo 2013 m. vasario 28 d. iki 2013 m. kovo 1 d., nuo 2013 m. kovo 7 d. iki 2013 m. kovo 13d., nuo 2013 m. kovo 15 d. iki 2013 m. kovo 28 d., kameroje Nr. 43 laikotarpiu nuo 2013 m. vasario 19 d. iki 2013 m. vasario 28d., kameroje Nr. 22 laikotarpiais nuo 2013 m. kovo 28 d. iki 2013 m. balandžio 2 d., nuo 2013 m. balandžio 5 d. iki 2013 m. balandžio 10 d., nuo 2013 m. balandžio 12 d. iki 2013 m. balandžio 16 d., kameroje Nr. 94 laikotarpiu nuo 2013 m. balandžio 16 d. iki 2013 m. balandžio 18 d., kameroje Nr. 53 laikotarpiu nuo 2013 m. balandžio 18 d. iki 2013 m. gegužės 16 d., kameroje Nr. 5 laikotarpiu nuo 2013 m. gegužės 16 d. iki 2013 m. gegužės 31 d. Iš tų pačių pažymų matyti, kad nuo 2013 m. gegužės 31 d. pareiškėjas buvo laikomas kameroje Nr. 25.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Vidaus tyrimų skyriaus parengtoje 2014 m. vasario 18 d. pažymoje „Dėl V. A. L. kalinimo“ (100 b.l.) nurodoma, jog atvykus suimtajam V. A. L. į Šiaulių tardymo izoliatorių su juo buvo bendraujama žodžiu, suimtasis periodiškai buvo konvojuojamas iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus į kitas teisėsaugos institucijas ir atgal, V. A. L. prieš skiriant į kamerą pokalbių metu nėra nurodęs, kad jis yra buvęs valstybės politikas, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojas, todėl buvo kalinamas kameroje su kitais asmenimis, atitinkančiais jo teisinę padėtį. Gavus duomenų, kad suimtasis V. A.

L. turi būti kalinamas su asmenimis, atitinkančiais LR suėmimo vykdymo įstatymo 10 str. 1 d. 5 p. reikalavimus, jis 2013 m. gegužės 31 d. paskirtas į kamerą, kurioje buvo kalinami suimtieji, atitinkantys jo teisinę padėtį. 2013 m. rugpjūčio 8 d. V. A. L. konvojuotas į Vilniaus pataisos namų atskirą sektorių, esantį Sniego g. 2. 2013 m. balandžio 25 d. pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriui pateikė prašymą, kuriame prašo pateikti užklašimus, nes anksčiau 1974–1985 m. buvo renkamas dvi kadencijas Kazlų Rūdos miesto deputatų tarybos bei vieną kadenciją Kapsuko rajono liaudies deputatų tarybos deputatu (111–112 b. l.). Iš byloje turimų rašytinių įrodymų matyti, jog 2013 m. gegužės 30 d. iš Marijampolės apskrities archyvo gavus duomenų (Marijampolės apskrities archyvo 2013 m. gegužės 28 d. raštas Nr. 7R-664 „Dėl V. L.“, 101 b. l.), kad pareiškėjas buvo Kazlų Rūdos miesto bei Kapsuko rajono liaudies deputatų tarybos deputatu, jis sekančią dieną, t. y. nuo 2013 m. gegužės 31 d. buvo perkeltas į kamerą Nr. 25 (Šiaulių tardymo izoliatoriaus 2014 m. sausio 21 d. pažyma Nr. 17/01-152 „Dėl informacijos pateikimo“ bei Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014 m. birželio 10 d. pažyma Nr. 69/06-2392 „Dėl V. A. L. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, 7, 57 b.l.). Byloje esantys archyviniai duomenys – sąrašas deputatų, dalyvavusių Kazlų Rūdos miesto deputatų tarybos sesijoje (102 b. l.), Kazlų Rūdos miesto deputatų tarybos sprendimas dėl nuolatinių komisijų sudarymo (103 b. l.), sąrašas deputatų, dalyvavusių Kapsuko rajono liaudies deputatų tarybos sesijoje (105 b. l.), Kapsuko rajono liaudies deputatų tarybos sprendimas dėl nuolatinių komisijų sudarymo (104, 106 b. l.), patvirtina faktą, kad pareiškėjas V. A. L. anksčiau yra buvęs Kazlų Rūdos miesto deputatų tarybos bei Kapsuko rajono liaudies deputatų tarybos deputatas. Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus 2011 m. gruodžio 30 d. suimtųjų ir nuteistųjų atskirojo laikymo kameroje plano Nr. 20/01-2703, 2012 m. kovo 30 d. suimtųjų ir nuteistųjų atskirojo laikymo kameroje plano Nr. 20/01-762, 2012 m. birželio 27 d. suimtųjų ir nuteistųjų atskirojo laikymo kameroje plano Nr. 20/01-1631, 2012 m. rugsėjo 28 d. suimtųjų ir nuteistųjų atskirojo laikymo kameroje plano Nr. 20/01-2459, 2012 m. gruodžio 28 d. suimtųjų ir nuteistųjų atskirojo laikymo kameroje plano Nr. 20/01-3323, 2013 m. kovo 26 d. suimtųjų ir nuteistųjų atskirojo laikymo kameroje plano Nr. 20/01-999, 2013 m. birželio 28 d. suimtųjų ir nuteistųjų atskirojo laikymo kameroje plano Nr. 20/01-1983, 2013 m. rugsėjo 30 d. suimtųjų ir nuteistųjų atskirojo laikymo kameroje plano Nr. 20/01-2827 matyti, jog kameroje Nr. 103, 78, 69 ir 25 yra laikomi buvę ir esantys valstybės politikai, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojai. Vilniaus pataisos namų Įskaitos skyriaus viršininkės R. B. parengtoje 2014 m. vasario 18 d. pažymoje „Apie baudmės atlikimą“ nurodoma, kad V. A. L. atlieka 6 metų laisvės atėmimo baudmę. Baudmės vykdymo pradžia – 2011 m. spalio 27 d., baudmės vykdymo pabaiga – 2017 m. spalio 27 d. Į pataisos namus V. A. L. atvyko 2013 m. rugpjūčio 9 d. (9 b. l.).

Šiuo atveju byloje nėra ginčo dėl aplinkybės, kad pareiškėjas priskirtinas suimtųjų ir nuteistųjų, buvusių ar esančių valstybės politikais, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojais, grupei, todėl jis, vadovaujantis aptartomis Suėmimo vykdymo įstatymo bei BVK nuostatomis, turėjo bei turi būti laikomas suimtas bei vėliau kalinamas atskirai nuo kitų suimtųjų ir nuteistųjų. Kaip jau buvo minėta, tik nuo 2013 m. gegužės 31 d. pareiškėjas buvo laikomas 25 kameroje, kurioje laikomi buvę ir esantys valstybės politikai, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojai. Periodiškai nuo 2012 m. vasario 20 d. iki 2013 m. gegužės 31 d. pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas kartu su kitais suimtaisiais (kamerose Nr. 6, 21, 82, 93, 88, 51, 55, 43, 22, 94, 53, 5), t. y. pareiškėjas buvo laikomas pažeidžiant imperatyvius Suėmimo vykdymo įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 5 punkto reikalavimus.

Pažymėtina, jog pagal nusistovėjusią Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 1 straipsnyje nustatyta susitariančiųjų šalių pareiga kiekvienam jų jurisdikcijai priklausančiam asmeniui garantuoti Konvencijoje numatytas teises ir laisves, taikoma kartu su Konvencijos 3 straipsniu, lemia reikalavimą, kad valstybės imtūsi priemonių užtikrinti, kad jų jurisdikcijai priklausančias asmenys nepatirtų kankinimų ar nežmoniško arba žeminančio elgesio ar baudimo, įskaitant ir tokį privačių asmenų elgesį (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 1 d. sprendimą *Ebcin v. Turkija* (pareiškimas Nr. 19506/05), 2001 m. gegužės 10 d. sprendimą *Z. ir kt. v. Jungtinė Karalystė* (pareiškimas Nr.

29392/95) ir 1998 m. rugsėjo 23 d. sprendimą *A. v. Jungtinė Karalystė* (pareiškimas Nr. 25599/94).

Taigi vienas iš atskiro suimtųjų bei nuteistųjų laikymo tikslų – apsaugoti atitinkamą asmenų grupę nuo kitų (privatų) asmenų, kurių veiksmais gali būti kėsinama į reikšmingiausias asmens vertybes – gyvybę bei sveikatą dėl šių asmenų priklausymo atitinkamai asmenų grupei (nagrinėjamu atveju – buvę valstybės politikai). Byloje esantys duomenys patvirtina, kad pareiškėjas buvo renkamas dvi kadencijas 1975 m. ir 1977 m. Kazlų Rūdos miesto deputatų tarybos bei vieną kadenciją 1980 m. Kapsuko rajono liaudies deputatų tarybos deputatu.

Pažymėta, jog Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 2 d. sprendime administracinėje byloje Nr.A⁴⁹²-2917/2012 akcentuojama, kad įkalinimo įstaigose nuteistųjų tarpe galioja jų sukurtos „nerašytos taisyklės“ bei konstatuojama, kad siekiant išvengti aptartos situacijos, įstatymų leidėjas ir nustatė tokių asmenų laikymo /kalinimo atskirai režimą.

Taip pat minėtame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 2 d. sprendime nurodoma, kad Suėmimo vykdymo įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostata, kad suimtieji ir nuteistieji, buvę ar esantys valstybės politikais, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojais, laikomi atskirai nuo kitų suimtųjų ir nuteistųjų, yra imperatyvi. Todėl už nurodyto suėmimo / kalinimo vykdymo režimo laikymąsi yra atsakinga atitinkama valstybės institucija, taigi ji turi pozityvią pareigą imtis aktyvių veiksmų, kad būtų nustatyta, ar suimtas /kalinamas asmuo nepriklauso tokiai asmenų grupei, kuri įkalinimo įstaigoje turi būti laikoma atskirai ir tokius asmenis laikyti /kalinti vadovaujantis teisės aktų reikalavimais.

Nagrinėjamu atveju, vertinant, ar atsakovas tinkamai vykdė jam kylančią pareigą, nėra svarbus pareiškėjo elgesys bei jo valia. Akcentuotina, kad nei Suėmimo vykdymo įstatyme, nei BVK nėra nustatytos sąlygos dėl atitinkamai grupei priskirtino asmens valios būti kalinamam laikantis įstatymuose nustatyto režimo – šio režimo taikymui nėra būtinas nei suimtojo ar jo atstovų prašymas, nei koks kitas kreipimasis.

Apibendrinamas nustatytas aplinkybes, teismas daro išvadą, kad valstybės institucijų neveikimas (pozityvios pareigos nevykdydamas) laikytinas neteisėtais valdžios institucijos veiksmais CK 6.271 straipsnio prasme, todėl gali būti sprendžiamas klausimas dėl šiais veiksmais (neveikimu) padarytos žalos atlyginimo.

Pareiškėjas teigia, kad dėl valstybei nustatytos pozityvios pareigos nevykdymo jis patyrė neturtinę žalą, po šių išgyvenimų jo garbei ir orumui buvo padaryta didelė žala, buvo neigiamai, užgauliai atsiliepta apie jo asmenybę bei jo savybes, būdą, jo atžvilgiu buvo smurtaujama tiek fiziškai, tiek psichologiškai. Jis visą laiką buvo įsitempęs, patyrė didžiulį psichologinį sukrėtimą, dvasinius išgyvenimus, emocinę depresiją, jis negalėjo ramiai miegoti, juto nuolatinį stresą, vargino nuolatinė įtampa, baimė būti sužalotam ar net nužudytam.

Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį neturtinė žala – tai fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas ir kt., teismo įvertinta pinigais. Neturtinės žalos dydis teismo nustatomas pagal reikšmingų kriterijų visumą, CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybės, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas bylose dėl neturtinės žalos atlyginimo ne kartą yra pažymėjęs, kad reiškiant reikalavimą dėl neturtinės žalos, kylančios iš valdžios institucijos neteisėtų veiksmų, asmeniui nepakanka vien tik abstrakčiai pareikšti, jog buvo padaryta neturtinė žala, tačiau būtina konkrečiai (laike ir vietoje) apibrėžti galimus neteisėtus veiksmus (neveikimą) ir jų galimą konkrečią išraišką (galimas pasekmes) asmeniui CK 6.250 straipsnio prasme. Teismų

praktikoje pripažįstama, kad neturtinės žalos įrodinėjimas pasižymi specifika, kadangi neturtinė žala dažnai yra susijusi su fizinio ar dvasinio pobūdžio pakenkimais, kuriuos įrodyti tiesioginiais įrodymais ne visada įmanoma. Todėl įrodinėjant neturtinę žalą ypatingą reikšmę įgyja įrodomieji faktai, t. y. tokie faktai, kurie yra pagrindas logine seka daryti išvadą, kad egzistuoja kitas – materialiojo teisinio pobūdžio faktas – neturtinės žalos padarymo faktas. Įrodžius tokius faktus, kurie neabejotinai turėtų sąlygoti neigiamą poveikį nukentėjusiajam asmeniui (neigiamus fizinius ar dvasinius išgyvenimus), gali būti konstatuotas ir neturtinės žalos padarymo faktas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. birželio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴-653/2007; 2008 m. balandžio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-619/2008; 2012 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-39/2012; 2012 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje A⁴³⁸-336/2012 ir kt.).

Todėl byloje nustačius, kad pareiškėjas įkalinimo įstaigoje buvo laikomas pažeidžiant imperatyvius teisės aktų, reglamentuojančių pareiškėjo saugumo užtikrinimui skirto suėmimo vykdymo režimo, reikalavimus, darytina išvada, kad dėl to pareiškėjas neabejotinai patyrė neigiamus dvasinius išgyvenimus.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija 2013 m. sausio 2 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-2917/2012 akcentuoja, kad nagrinėjamu atveju yra ypač svarbus pareiškėjo subjektyvus situacijos vertinimas. Šiuo atveju tai, kad pareiškėjui būnant kartu su kitais asmenimis, pareiškėjas galėjo jausti įtampą, nesaugumo jausmą dėl to, jog išaiškėjus aplinkybei dėl jo buvimo valstybės politiku, su juo gali būti siekiama susidoroti, yra pakankama išvadai, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą.

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį – t. y. įvertindamas pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertindamas turimų įrodymų visetą, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (aukščiau minėtame LVAT 2013 m. sausio 2 d. sprendime už 8 mėnesių laikotarpį priteista 5000 Lt neturtinės žalos atlyginimui, t. y. vidutiniškai 625 Lt už vieną mėnesį), atsižvelgdamas į pažeidimo trukmę –165 dienos, vertybes, kurioms daromas pažeidimas kėlė grėsmę (gyvybė, sveikata, saugumas ir kt.), ir tai, kad gavus informaciją apie ankstesnę pareiškėjo tarnybą, pareiškėjas buvo perkeltas į 25 kamerą Šiaulių tardymo izoliatoriuje, skirtą buvusiams ir esantiems valstybės politikams, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojams, teismas sprendžia, kad pareiškėjo reikalavimas dėl 30000 Lt neturtinės žalos priteisimo tenkintinas iš dalies ir pareiškėjui priteistina iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 3000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos ABTĮ 85–87 str., 88 str. 1 d. 5p.,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo V. A. L. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti pareiškėjui V. A. L. 3000 Lt (trys tūkstančiai litų) neturtinės žalos atlyginimui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus.

Sprendimas per 14 dienų gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Virginijus Stankevičius